

A CSALÁDI NEVELÉS NÉHÁNY BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐJE

(Részlet egy nagyobb dolgozatból)

LACIATA ISTVÁN

Jelenünk egyik figyelemre méltó jellemzője hogy a család mint jogi, etikai, szociológiai, pedagógiai, pszichológiai problémaforrás, a viták pergőtüzébe került.

Néhány statisztikai következtetés is azt bizonyítja, hogy a család nem teljesíti kielégítően minden funkcióját:

- egyre nő a gyermek nélküli és az egygyermekes családok száma,
- nő a válások-, következésképpen a csonka családok száma,
- 1981-től természetes szaporodás helyett a természetes fogyásról beszél a statisztika, mert az elveszületések száma kevesebb, mint az elhalálozásoké.

Számos családban nem kielégítő a gyermekekkel való foglalkozás minősége, nem megfelelő a családi nevelés.

A családi nevelés tárgykörében közel egy évtized óta végzünk kutatásokat. Ennek részeként kisebb körben — a további kutatások elővizsgálataként — Eger város két-két párhuzamos 7. és 8. osztályos tanulóival, valamint szüleikkel végeztünk vizsgálatokat. Az iskola körzetében a tanulók és szüleik tipikus külvárosi-városi környezetben élnek. A tanulók nagyrésze Csebokszáriban lakik. Erre az új lakótelepre beköltöző családok a legkülönbözőbb társadalmi és földrajzi környezetből érkeztek, s ennek nyilvánvaló hatása van a családok szociális összetételére. A vizsgálatba vont tanulók szüleinek szociális hovatartozására jellemző, hogy az apák 38%-a szakmunkás, 27%-a betanított, vagy segédmunkás, 16%-a alkalmazott, 8%-a értelmiségi, míg az édesanyák 7%-a szakmunkás, 46%-a betanított, vagy segédmunkás, 22%-a alkalmazott és 11%-a értelmiségi.

A kutatás fő módszereit az interjú és a kérdőív képezték. A továbbiakban e vizsgálat egy részét, néhány eredményét közöljük.

Többek között az alábbi kérdésekre kerestük a válaszokat:

- a nevelés hatótényezőinek rangsorában hol helyezik el a szülők a családi nevelést?
- A szülők pedagógiai kultúrájának milyen forrásai vannak?
- Milyen formában és milyen gyakorisággal valósul meg a család-iskola kapcsolat? Milyen összefüggés van a kapcsolat gyakorisága és a gyermek tanulmányi eredménye, illetve iskolai magatartása között?

(Tisztában vagyunk azzal, hogy a családi nevelés hatása a gyermek teljesítményeinek, neveltségének más területein is érvényesülhet, e keretek között

azonban csak a jelenlegi iskolai gyakorlatban legtöbbször értékelt tanulmányi eredményt, illetve iskolai magatartást vettük figyelembe.)

Céltudatos és eredményes családi nevelésre csak akkor van lehetőség, ha a szülők meg vannak győződve óriási lehetőségükről az emberformálás terén, s felelősséggel, önbizalommal végzik nevelési teendőiket. A gyermeknevelés sok tényező együttes hatásának eredménye. Kérdés hogy a szülők melyiket preferálják ezek közül? Amennyiben a családi nevelést helyeznék előtérbe, ez azt jelentené, hogy felismerik felelősségüket, egyben a családi nevelés fontosságát is.

Megvizsgáltuk hogyan rangsorolják a tanulmányi teljesítményt, illetve az iskolai magatartás szerinti különböző kategóriába tartozó gyermekek szülei a nevelés hatótényezőit. A tanulók tanulmányi teljesítménye alapján három csoportot alakítottunk ki:

Jók: akiknek tanulmányi eredményük (az összes tantárgy alapján számított átlaguk) 4,0 vagy ennél több.

Közepesek: akiknek a tanulmányi eredményük 3,0 – 3,9 között van.

Gyengék: akiknek a tanulmányi eredményük nem éri el a 3,0-t.

Kérdőívvel gyűjtöttük be az osztályfőnökök jellemzését tanítványaikról, amelyek alapján a tanulók magatartásának mutatói meghatározhatókká váltak. A magatartásvizsgálat szempontjai (Dr. Bábosik István munkája nyomán) a következők voltak:

a) A társadalom és a szűkebb iskolai közösség életével, a közösségi feladatokkal kapcsolatos megnyilvánulások;

b) A társakkal való kapcsolat jellemzői;

c) A felnőttek, a nevelők iránti viszonyulás jellemzői.

A jellemzés reális voltát garantálja, hogy a vizsgált osztályok főnökei nem változtak a felső tagozatban; nagy tapasztalattal rendelkező nevelők, akik tanítványaikat sokféle szituációban, alaposan megismerték.

Ismét három kategóriát különböztettünk meg.

Így keletkeztek a jó-, a változó-, és a kifogásolható magatartású tanulók csoportjai.

A vizsgálatok eredményét a mellékelt táblázatok tartalmazzák.

Az egyes kategóriák oszlopaiiban lévő számok a nevelés hatótényezőinek rangsorát jelzik a szülők válaszainak összesítése alapján.

A nevelés hatótényezői	A tanulók tan. teljesítm.		
	Jó	Közepes	Gyenge
Nevelés a családban a szülők által	1	1	1
Nevelés az iskolában a tanárok által	2	2	2
A rádió, tv., folyóiratok, stb. nevelő hatása	3	3	4
Nevelés a barátok, iskolatársak által	4	4	3
Nevelés (szülőkön és pedagógusokon kívüli) más személyek által	5	5	5

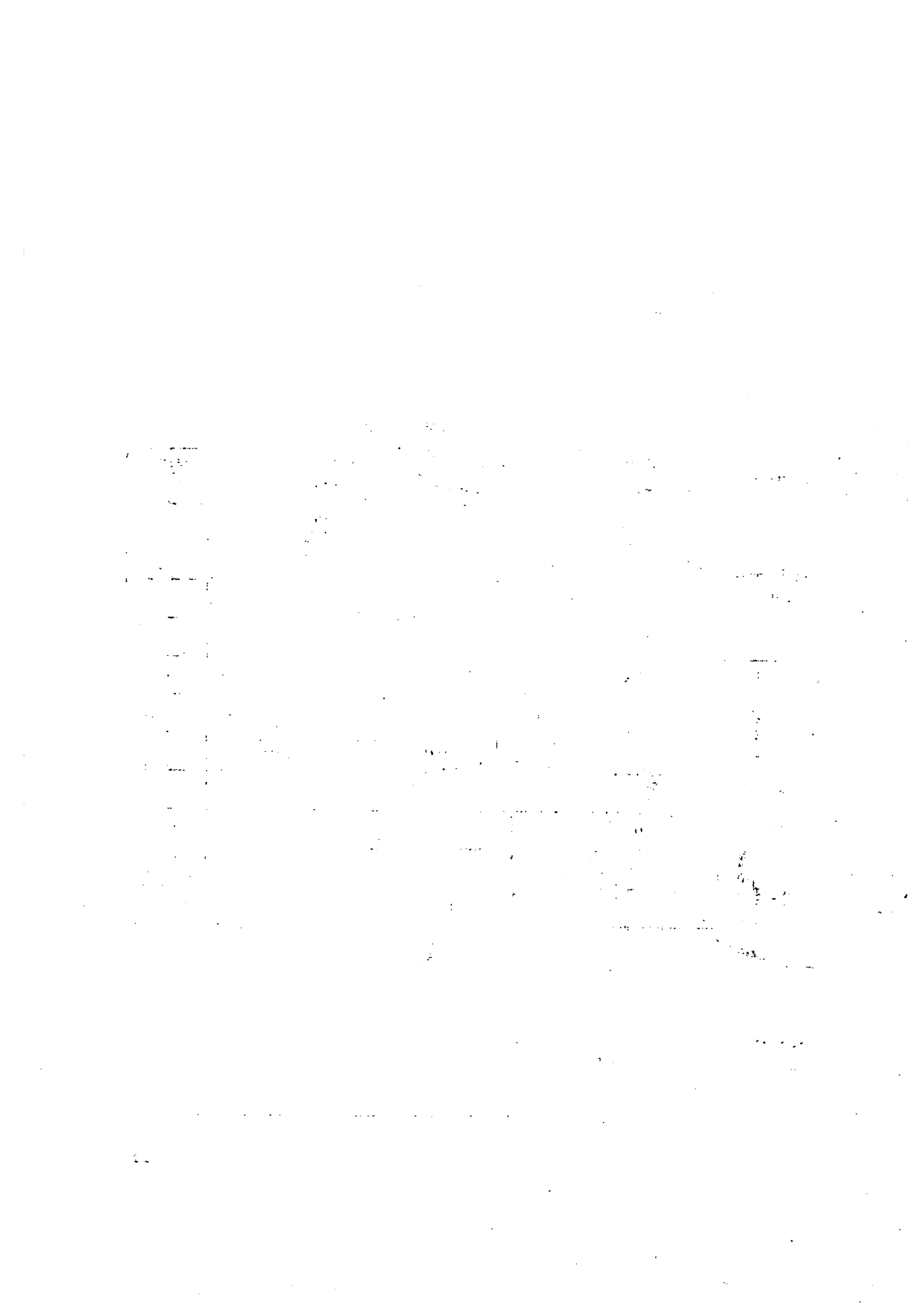
Fogadlóórára:

	Létszám	%
rendszeresen jár	16	20,0
ritkán jár	42	52,5
nem jár	22	27,5
Összesen:	80	100,0

Ezek után azt vizsgáltuk, hogy van-e összefüggés a szülők értekezletre járásának gyakorisága és a tanulmányi teljesítmény, illetve a magatartás között.

A szülői értekezlet látogatása gyakoriságának kapcsolata a tanulók tanulmányi teljesítményével:

Rendszer	Jó		Közepes		Gyenge		Összesen	
	létsz.	százalék	létsz.	százalék	létsz.	százalék	létsz.	százalék
Rendszere- sen jár		47,5		35,6		16,9		100
	28		21		10		59	
		90,3		70,0		50,0		
Ritkán jár		21,4		42,9		35,7		100
	3		6		5		14	
		9,7		20,0		25,0		
Nem jár		0,0		37,5		62,5		100
	0		3		5		8	
		0,0		10,0		25,0		
Összesen	31		30		20		81	
		100,0		100,0		100,0		

A szülői értekezlet látogatása gyakoriságának kapcsolata a tanulók iskolai magatartásával

Rendszer	Jó		Változó		Kifogásolható		Összesen	
	létsz.	százalék	létsz.	százalék	létsz.	százalék	létsz.	százalék
Rendszeresen jár	40	67,8		23,7		8,5		100
			14		5		59	
		87,0		53,8		55,6		
Ritkán jár	6	37,5		50,0		12,5		100
			8		2		16	
		13,0		30,8		22,2		
Nem jár	0	0,0		66,7		33,3		100
			4		2		5	
		0,0		15,4		22,2		
Összesen	46							
			26		9		81	
		100,0		100,0		100,0		

A szülői értekezleten való részvétel és gyermek tanulmányi teljesítménye között igen erős kapcsolat van. Ugyanilyen összefüggés van a szülői értekezletek látogatása és a gyerekek iskolai magatartása között.

A jó tanulmányi eredmény, illetve magatartás a rendszeres szülői értekezleten való részvétellel, a rossz tanulás és magatartás a rendezvény ritka látogatásával vagy mellőzésével jár együtt.

Nézzük most meg, milyen összefüggés érvényesül a fogadóórák látogatása és a tanulmányi eredmény, valamint az iskolai magatartás között!

A fogadóórák látogatása gyakoriságának kapcsolata a tanulók tanulmányi teljesítményével

	Jó		Közepes		Gyenge		Összesen	
	létsz.	százalék	létsz.	százalék	létsz.	százalék	létsz.	százalék
Rendszeresen jár	9	56,2	7	43,8	0	0	16	100,0
		29,0		24,1		0		
Ritkán jár	18	42,9	15	35,7	9	21,4	42	100,0
		58		51,7		45		
Nem jár	4	18,2	7	31,8	11	50,0	22	100
		12,9		24,1		55		
Összesen	31		29		20		80	
		99,9		99,9		100		

IRODALOMJEGYZÉK

1. Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai. Az MSZMP KB 1972. június 14 – 15-i ülése. Kossuth Könyvkiadó Bp. 1972.
2. Dr. Bábosik István: Az erkölcsi irányultság magatartást meghatározó szerepe vizsgálatának egy lehetséges módszere 5 – 8. osztályos tanulók körében. Kutatásmódszertani Tanulmányok. A MTA Pedagógiai Kutató Csoport kiadványa (Évszám nélkül)
3. Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok Tankönyvkiadó, Bp., 1977.
4. Bernáth István: Az iskola és a család együttműködése. Köznevelés, 1961. 14 – 15.
5. Család és házasság a mai magyar társadalomban (Szerk.: Lőcsei Pál) Közgazdasági és Jogi Kiadó Bp., 1971.
6. Felkészítés a családi életre. Módszertani útmutatás az általános iskolai osztályfőnökök számára. OPI Bp., 1975.
7. Ferge Zsuzsa: A pedagógusok képe az iskola társadalmi szerepéről. Valóság 1973. 2. 18 – 31. 1.
8. Gál Erzsébet – Majzik Lászlóné: Felelősség. Felkészítés a szocialista családi életre. Népművelési Propaganda Iroda 1975.
9. Grebennikov, I. V.: A család nevelési potenciájáról „Szovjetszkája Pedagogika” 1981. No. 1. 36 – 42. p.
10. Komlósi Sándor: Az iskola és a család kapcsolata. Nevelésügyünk húsz éve. Tankönyvkiadó, Bp. 1965.
11. Komlósi Sándor – J. Komlósi Júlia – Judi István: A családi életre nevelés általános kérdései, a család szocialista sajátosságai és erkölcsi jellemzői. Oktatási Minisztérium Bp. 1974.
12. Krüger A.: A családi körülmények és együttműködés a szülőkkel. Pedagogik, 1970. No. 2. 149 – 159.
13. Sántha Pál: A családi környezet hatásának vizsgálati módszeréről és eredményeiről. A nevelés problémáinak kutatási módszerei és technikája c. kötetből Bp. – Moszkva 1973.
14. Szülők és nevelők. Szerk.: Révai Lili – Gál Erzsébet – Majzik Lászlóné. Kossuth Kiadó 1965.
15. Varga Zoltán: Milyen szülők lesznek a mai fiatalok? Élet és Tudomány 1976. 21. 988 – 990.